

МУЗИКА НА ДУШАТА

АО

TERRY PRATCHETT

SOUL MUSIC

©Terry and Lyn Pratchett 1994

First published by Victor Gollancz Ltd, London

cover illustration copyright © Josh Kirby

DISCWORLD® is a trade mark registered by Terry Pratchett

All rights reserved.

Тази творба е художествено произведение. Описаните имена, персонажи, места и случки са продукт на въображението на автора. Всички изказвания, случки, описания, информация и материали от всякакъв друг вид, съдържащи се в произведението, са само и единствено с цел забавление и не трябва да се разчита на тяхната точност, нито да бъдат правени опити да бъдат възпроизведени, тъй като това може да доведе до наранявания. Всички права запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде ползвана или възпроизвеждана без изричното знание и писменото позволение на издателя.

МУЗИКА НА ДУШАТА

© Архонт – О, 2023

Всички права запазени.

Автор: © Тери Пратчет

Илюстрации: © Джош Кирби

Превод: © Владимир Зарков

Редактор: Весела Петрова

Коректор: Вера Балабанова

Предпечат: Студиото на А

Издател: Архонт – О

Английска, второ издание

ISBN 978-954-422-132-4

ТЕРИ ПРАГЧЕТ

**МУЗИКА
НА ДУШАТА**

София, 2023

ИСТОРИЯТА

Това е разказ за паметта. А може да бъде припомнено...

... че Смърт от света на Диска по някакви свои подбуди веднъж спаси мъничко момиченце и го отнесе в дома си между измеренията. Остави я да порасне до шестнайсетгодишна, защото беше убеден, че с по-големите деца е по-лесно да се справиш, отколкото с по-малките. Това пък показва, че може да си безсмъртна антропоморфна персонификация и пак да си заблуден до немай-къде...

... че по-късно си нае чирак на име Мортимър, или за по-кратко – Морт. Между Морт и Исабел мигновено се зароди взаимна неприязън, а всеки знае какво вещае това за по-далечното бъдеще. Като заместник на Мрачния жътвар момчето се оплеска бляскаво и създаде проблеми, довели до сериозно разклащане на Реалността и сблъсък между него и Смърт, който Морт загуби...

... и че пак по свои си причини Смърт го пощади и го отпрати заедно с Исабел обратно в света.

Никой не знае защо Смърт започна да се интересува сериозно от хората, с които се бе занимавал толкова отдавна. Вероятно от най-обикновено любопитство. Дори най-сръчният изстребител на плъхове след време започва

да си задава въпроси за тях. Може да наблюдава как плъховете живеят и умират и да отбелязва всяка дреболия от битието на гризачите, обаче тъй и да не прозре какво е да припкаш из лабиринта.

Но ако е вярно, че актът на наблюдението променя наблюдавания обект*, още по-вярно е, че променя и наблюдателя.

Морт и Исабел се ожениха.

И им се роди дете.

Разказът освен това е за секс, наркотици и Музика с камъни.

Е...

... и едно от трите не е зле.

Всъщност е само тридесет и три процента, обаче можеше да бъде и по-лошо.

Къде да сложим точката?
Мрачна бурна нощ. Каляска, чиито коне са се отскубнали от такъмите, разбива паянтовия парапет и се премята в урвата. Дори не се удря в някоя издадена скала, преди да се стовари в пресъхналото речно корито и да се пръсне на парченца.

Госпожица Гъс нервно прехвърляше книгата.

Ето едно от съчиненията на момичето, когато е било на шест години:

* Заради кванта

„Какво правехме прес въканцията: аз бях прес въканцията при дядко пък той си има гулям Бял кон и градина където всичко е черно. Ядяхме си яйтса с чипс.“

После маслото във фенерите на каляската пламва отведнъж и следва втори взрив, от който – съгласно общоприети дори за трагедията условности – се изтърколва горящо колело.

Ето и една рисунка, момичето е било на седем години. Цялата в черно. Госпожица Гъс изхъмка. Не че момичето е имало само черно пастелче. Всъщност в Куирмския колеж за млади дами имаше доста скъпи комплекти пастели във всевъзможни цветове.

А след съскането и пращането на последните въгленчета остава тишината.

И наблюдателят.

Който се обръща и казва на някого в мрака:
– ДА МОЖЕХ ДА НАПРАВЯ НЕЩО.

После се отдалечава на коня си.

Госпожица Гъс отново порови в книжата. Чувстваше се неспокойна и разсеяна – състояние, обземащо всекиго, който често се

занимаваше с момичето. С хартиите ѝ беше по-лесно. На тях поне можеше да разчита.

Имаше проблем и с онзи... инцидент.

Госпожица Гъс неведнъж бе съобщавала подобни новини – неизбежен риск в управлението на голям пансион. Родителите на много от момичетата пътуваха в чужбина по една или друга своя работа. А понякога работата беше от онзи вид, в който шансът за сериозни облаги върви ръка за ръка с рисковете да се натъкнеш на недружелюбно настроени хора.

Госпожица Гъс знаеше как да се справя с подобни неприятности. Беше болезнено, но всичко си вървеше по реда. Потрес, сълзи... които също отминаваха накрая. Хората владеят похвати да преодолеят дори това. В човешкото съзнание е вкоренен и съответният сценарий. Животът продължава.

Но детето просто си седеше срещу нея. И тъкмо учтивостта му уплаши госпожица Гъс почти до припадък. Тя не беше лишена от състрадание жена, макар отдавна да се сушеше полека в пещта на образованието. Само че се отличаваше и с прилежност, държеше на приличието и знаеше как трябва да протече такова събитие. То обаче не протичаше никак.

– Ъ-ъ... ако искаш да останеш сама, да си поплачеш... – подсказа ѝ с желание да подкара нещата по правилния коловоз.

– А това ще ми помогне ли? – попита я тогава Сюзън.

Е, поне би помогнало на госпожица Гъс.

Едва успя да смотолевя:

– Чудя се все пак, дали наистина разбираш какво ти съобщих?

Детето се загледа в тавана, като че се опитваше да реши на ум трудна задача по алгебра, а след малко изрече:

– Предполагам, че ще разбира.

Сякаш вече бе научило и се бе примирило с новината. Госпожица Гъс помоли учителките да наблюдават внимателно Сюзън. Те обаче отговориха, че това не е лесно, защото...

Някой почука лекичко на вратата, все едно предпочиташе да не бъде чут. Директорката се върна в настоящето.

– Влезте.

Вратата се отвори.

Сюзън никога не вдигаше шум. Всички учителки наблягаха на този факт. Според тях било стряскащо. Все се озовава пред теб, когато най-малко я очакваш.

– А, Сюзън. – Напрегната усмивчица пробяга по лицето на госпожица Гъс като изнервена бълха по разтревожена овца. – Седни, моля те.

– Да, госпожице.

Директорката пак запрехвърля книгата.

– Сюзън...

– Да, госпожице?

– За съжаление, трябва да отбележа, че отново не са те виждали в час.

– Не разбирам, госпожице.

Директорката се приведе наежено напред. Макар малко да се дразнеше от мислите си,

признаваше, че у това момиче... има нещо, което не буди обич. В академично отношение се проявяваше блестящо по предметите, които ѝ допадаха, разбира се, и... дотук. Блестеше досущ като диамант – само остри ръбове и хлад.

– Хм, пак ли... си го правила? Обеща ми да прекратиш тези глупости.

– Моля, госпожице?

– Пак си ставала невидима, нали?

Сюзън се изчерви. Същото стори и госпожица Гъс, но не в толкова наситен оттенък на розовото. Тоест... Беше *нелепо*. Противоречеше на здравия разум. Беше...

Извърна се и стисна клепачи.

– Да, госпожице? – промълви момичето, преди директорката да смънка въпросително „Сюзън?“.

Госпожица Гъс потръпна. Учителките споменаваха и това – понякога момичето отговаряло на въпросите, преди да бъдат зададени.

Овладея се.

– Още седиш тук, нали?

– Разбира се, госпожице.

„Нелепо е!“

Не можеше да е невидимост. Момичето просто ставаше някак незабележимо. Тя... Всъщност коя?...

Съсредоточи се. Бе си съчинила кратка паметна бележка точно за такива обстоятелства и я бе забола върху корицата на досието.

Сега я прочете: „Разговаряш със Сюзън Сто Хелит. Постарай се да не го забравиш!“.

– Сюзън? – опита отново.

– Да, госпожице?

Ако директорката напрегнеше вниманието си, Сюзън седеше пред нея. Направеше ли сериозно усилие, дори чуваше гласа ѝ. Просто трябваше да се пребори с упоритата си склонност да повярва, че е сама в кабинета си.

– Опасявам се, че госпожица Отрудис и госпожица Грегс имат оплаквания – принуди се да изрече.

– Винаги съм в час, госпожице.

– Очаквам да е така. Госпожица Изменис и госпожица Печатис твърдят, че те виждат през цялото време. – В учителската стая се бе разгоряло спречкване по въпроса. – Дали е защото ти допадат логиката и математиката, а не обичаш езиците и историята?

Госпожица Гъс се съсредоточи отново. Нямаше начин момичето да е излязло от кабинета ѝ. Напрегнеше ли се докрай, смътно долавяше думи:

– Ами не знам, госпожице...

– Сюзън, наистина е неприятно, когато ти...

Директорката се запъна. Огледа стаята, после впи поглед в бележката. Май се зачете, озадачи се за миг, смачка листчето и го пусна в кошчето за боклук. Взе перодръжка, позяпа разсеяно в пространството и насочи вниманието си към счетоводния баланс на училището.

Сюзън почака още малко от учтивост, после стана и излезе безшумно.

Някои неща трябва да се случат преди други неща. Боговете си играят със съдбите на хората, но първо им се налага да наредят фигурите върху дъската и да си спомнят къде са затрили заровете.

В малката планинска страна валеше. Всъщност дъждът беше по-голямата част от износа на Ламедос. Тук имаше дъждовни мини.

Бардът Имп седеше под клоните на вечнозеленото дърво по-скоро по навик, а не защото се надяваше да го опазят от дъжда. Водата просто се стичаше по бодливите листа, събираше се в струйки по клоните и така дървото се превръщаше в своеобразен дъждовен концентратор. Затова от време на време цели буци дъжд плъосваха върху главата на Имп.

Той беше на осемнадесет години, отличаваше се с изключителна дарба и в момента не изпитваше особено удовлетворение от живота си.

Настрои арфата – своята великолепна нова арфа – и се загледа в дъжда, а сълзите се смесваха с капките по лицето му.

Боговете *харесват* такива хора.

Казват, че ако боговете решат да погубят някого, първо му вземат ума. В действителност веднага му връчват еквивалента на пръчка със съскащ фитил и надпис „Компания за превъзходен динамит“. По-интересно е, а и не се губи време.

Сюзън се шляеше по миришещите на дезинфекция коридори. Не се безпокоеше почти никак какво би могла да си помисли госпожица Гъс. Обикновено изобщо не се притесняваше за ничие мнение. Не знаеше защо хората я забравят, когато тя поиска – после май им беше неудобно да подхванат тази тема.

Случваше се някои учителки да я виждат трудно. Още по-добре. Най-често си носеше книга в класната стая и си четеше кротко, а около нея „Основните експортни стоки на Клач“ сполетяваха останалите.

Нямаше никакво съмнение, че арфата е Прекрасна. Твърде рядко майсторът създава нещо толкова безупречно, че е немислимо да си представиш някакво подобрене. Този майстор не си бе хабил силите да добавя украси. Щеше да е светотатство.

А арфата беше нова – извънредно събитие в Лламедос. Тук повечето арфи бяха стари. Не че се похабяваха. Понякога имаха нужда от подмяна на рамката или на струните, обаче самата арфа продължаваше съществуването си. Бардовете на преклонна възраст уверяваха другите, че инструментите само стават все по-добри с годините, макар че старците разправят същото за всичко въпреки упоритите възражения на всекидневието.

Имп подръпна една струна. Звукът сякаш увисна във въздуха и избледня полека. Съвсем наскоро сътворената арфа вече пееше като камбанка. Никой не би и могъл да си представи каква ще бъде след стотина години.

А баща му каза, че това са щуротии, защото бъдещето било начертано на каменни скрижали, а не записано с ноти. Така се разгоря свадата.

Имп също изрече разни приказки, после още приказки и изведнъж светът се превърна в ново и неприятно място, защото няма как да си върнеш думите назад.

Бе изтърсил: „Нищо не разбираш! Ти си един стар глупак! Но аз ще отдам живота си на музиката! Скоро всеки ще признае, че аз съм най-великият музикант в света!“.

Тъпи думи. Сякаш на някой бард му пукаше за чието и да било мнение освен за оценката на другите бардове, които цял живот се учеха как да се вслушват в музиката.

Въпреки това думите си оставаха изречени. А ако бъдат произнесени с подходящата страст и боговете скучаят в този миг, случва се и Вселената да се пренареди около такива слова. Всъщност думите винаги са имали силата да променят света.

Внимавай какво си пожелаваш. Не знаеш кой те слуша.

Или какво.

Не е за пренебрегване вероятността нещо да се рее из мирозданието, а няколко думи от устата на неподходящия човек в подходящия

момент биха го подтикнали да се отклони от пътя си...

Далеч, в кипящия от живот метрополис Анкх-Морпорк, по една иначе гола стена за малко плъзнаха искри, а после...

... вече имаше магазин. Старо дюкянче за музикални инструменти. Никой не забеляза появата му. Щом се озова на мястото си, беше си там открай време.

Смърт седеше и зяпаше в нищото, опрял костеливо чене на ръцете си.

Албърт го доближи много внимателно.

В миговете, когато беше склонен към размисъл – както сега – Смърт винаги се чудеше защо неговият слуга следва една и съща пътека по пода.

„ВСЕ ПАК КАТО СЕ ИМАТ ПРЕДВИД РАЗМЕРИТЕ НА СТАЯТА...“

... която се простираше в безкрая или поне толкова го доближаваше, че нямаше никаква разлика. Всъщност във всяка посока продължаваше един-два километра. Възголяма стая за разлика от безкрайността, която трудничко се обхваща с поглед.

Смърт доста се обърка и изнерви, докато създаде къщата. За него пространството и времето бяха неща, с които да боравиш, а не да им се подчиняваш. Затова прояви малко излишна щедрост с вътрешните размери. И забрави да направи къщата по-голяма отвън, отколкото